У четвртак на суду у Нојрупину одговара стогодишњак који је био чувар у концентрационом логору Заксенхаузену. Оптужница га терети за саучесништво у убиству више од 3.500 људи, пише ДЊ.

Пет је до дванаест. Још само неколико година и више нико неће моћи да буде изведен пред суд због улоге коју је имао у време националсоцијализма. Осумњичени или нису живи, или више не могу да буду изведени пред суд. Немачко правосуђе тренутно се бави са 17 случајева људи осумњичених за злочине из доба нацизма, од којих нико није млађи од 95 година. Од четвртка ће пред Окружним судом у Нојрупину одговарати стогодишњак који је био чувар у концентрационом логору Заксенхаузену у близини Берлина, пише ДВ.

Државно тужилаштво терети га да је „свесно и вољно“ помагао у убијању логораша између 1942. и 1945. године. Он је, према оптужници, наводно одговоран саучесништво у убиству у 3.518 случајева.

Током свог рада у концентрационом логору, оптужени је, између осталог, допринео и стрељању совјетских ратних заробљеника. У оптужници се наводи да се ради о помагању у извршењу убистава употребом отровног гаса. Затвореници су такође убијани „неадекватним збрињавањем и стварањем и одржавањем услова опасних по живот“, а осумњичени је такође имао улогу у томе.

Истражитељи нашли податке у московским архивима

Концентрациони логор Заксенхаузен у Оранијенбургу, северно од Берлина, имао је посебан значај у време националсоцијализма: откако је подигнут 1936. године, служио је као узор за изградњу других концентрационих логора. Касније је био административни центар комплетног система концентрационих логора, а био је и камп за обуку СС-оваца. Укупно је у њему било затворено 200.000 људи. Десетине хиљада је стријељано, убијени су гасом плином или су умрли у окрутним медицинским експериментима, односно од последица нехуманих услова у којима су боравили. Чак су и крајем априла 1945, када је Црвена армија већ била надомак Оранијенбурга, СС-овци отерали више од 30.000 људи на такозване маршеве смрти, с којих се није вратило на хиљаде заробљеника.

Суђење против стогодишњег чувара логора одржава се тек сада, јер, како је за ДЊ рекао виши државни тужилац Томас Вил, „оптуженик нам није био познат све до претраживања докумената у Државној војној архиви у Москви, које је запленила Црвена армија. Након што смо утврдили његово место боравка и претходно спровели истрагу о осумњиченом и његовом деловању у Заксенхаузену, у марту 2019. предали смо поступак државном тужилаштву“.

Томас Вил је на челу Централног уреда за истрагу националсоцијалистичких злочина у Лудвигсбургу у Баден-Виртембергу. Од свог оснивања 1958. године, тај уред прикупља информације о нацистичким злочинцима у склопу предистражних радњи и подстиче истраге јавних тужилаштава у немачким покрајинама.

Убиства и саучесништво у убиствима не застаревају

Треба ли једном стогодишњаку судити за дела која су се догодила пре 80 година, и то једном релативно гледано „само точкићу“ у великом механизму нацистичке машине за

убијање? Томас Вил каже: „Да, треба. На Конференцији министара правосуђа у Штутгарту у јуну 2015. договорено је да ће Централа за тражење нацистичких злочинаца наставити с радом у досадашњем облику све док постоји кривично гоњење, односно све док починиоци могу да се идентификују. Под два, злочини не застаревају, то је законски искључено, посебно с обзиром на димензије нацистичких злочина. То значи да се уопште не поставља питање треба ли водити процесе – они морају да се воде. А циљ кривичног поступка увек је утврђивање појединачне кривице“.

До пре десетак година само је доказ о директној, личној умешаности у убиства био услов за кривично гоњење. Бивши чувари концентрационих логора појавили су се на нацистичким процесима још 1960-их и 1970-их, али само као сведоци. То се променило 2011. године пресудом бившем наџорнику концентрационог логора Џону Демјањуку. Оно што се отада променило, каже Вил, „јесте да чак и само обављање службе у концентрационом логору током препознатљивих систематских убистава може да оправда кривичну одговорност за саучесништво, односно помагање и подржавање убистава у мери у којој је то поткрепљено релевантним доказима на главној расправи, као и да се на основу тога не мора утврђивати конкретна, индивидуална кривица за убиство затвореника“.

Пресуда Демјањуку као прекретница

Демјањук је 2011. у Минхену у 91. години осуђен на петогодишњу затворску казну због помагања у убиству у више од 28.000 случајева. У пресуди је наведено да је он био део нацистичког система за истребљење. Отада је више осумњичених изведено пред суд и осуђено, јер су као чувари у концентрационим логорима помагали у убиствима, знајући да се над затвореницима спроводе систематска убиства или да се затвореници држе у условима који доводе до њихове смрти („свесно и намерно“). У јулу 2020. Окружни суд у Хамбургу осудио је 93-годишњег бившег чувара концентрационог логора Штутхоф у близини Гдањска на две године затвора условно, због саучесништва у убиству у 5.232 случаја.

Да ли ће у преосталих неколико случајева доћи до суђења, то зависи од способности осумњичених особа у поодмаклој старости да буду изведене пред суд. Према лекарском налазу, стогодишњаку којем почиње суђење у четвртак, може се судити два, до два и по сата дневно. Суд је до јануара одредио 22 дана суђења. За оптуженика је припремљена посебна просторија да може да се одмори.

(Дојче веле-Н1)